

7. Mitzen J. Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma / J. Mitzen // European Journal of International Relations. – 2006. – Vol. 12(3). – P. 341-370.

8. Mustapha J. Ontological theorizations in critical security studies: making the case for a (modified) post-structuralist approach [Electronic resource]/ Jennifer Mustapha// Routledge: Taylor & Francis Group. – Critical Studies on Security. – Vol 1, 2013. – No. 1. – Published online 27 February 2015. – P. 64-82. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/21624887.2013.790193> (last access: 10.02.17).

9. Onuf N. Rule and Rules in International Relations [Electronic resource]/ Nicholas Onuf// Erik Castrén Institute of International Law and Human Rights University of Helsinki. – Helsinki, 24 April 2014. – 23 p. – Access mode: http://www.helsinki.fi/eci/Events/Nicholas%20Onuf_Rule%20and%20Rules%20%204-2-14.pdf (last access: 10.02.17).

Вібла А.І.

*бакалавр політології, студентка магістратури
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС-АНАЛІЗ ЯК НАПРЯМОК ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Політичний дискурс на сучасному етапі політичного розвитку перетворився з важливого на визначальний інструмент політичної влади та панування. За допомогою політичного дискурсу та відповідних дискурсивних практик влада нав'язує суспільству певну картину світу, формує соціальні стереотипи, впливає на громадську думку.

До основних напрямків дослідження політичного дискурсу, які сформувались протягом XX століття та знайшли своє продовження у XXI столітті, відносять критичний дискурс-аналіз та постмодерністський дискурс-аналіз. І якщо наприкінці 90-х років XX століття у теоретичних дискусіях панував постмодерністський дискурс-аналіз, то на сучасному етапі відбувається їх синтез. При цьому, критичний дискурс-аналіз завжди був спрямований не лише на дослідження політичного дискурсу, а й на його

зміну. Цим обумовлена необхідність дослідження саме критичного дискурс-аналізу в умовах трансформацій політичного дискурсу в Україні.

Дослідженню політичного дискурсу присвячено праці таких зарубіжних авторів, як Е. Бенвеніст, К. Едер, М. Фуко, М. Едельман, П. Серіо, У. Майнгоф, М. Мартел, Л. Мейсел, Дж. Остін, ін. Серед найбільш відомих представників критичного дискурс-аналізу можна назвати Н. Ферклоу, Р. Водак, К. Шаффнер, Т.А. Ван Дейка, Г. Кресс, Л. Чоуліаракі та ін. У рамках критичного дискурс-аналізу виокремлюють декілька методологічних підходів: – соціально-семіотичний (Г. Кресс, Л. Чоуліаракі, ін.), – соціокогнітивний (Т. Ван Дейк, ін.), – соціокультурний (Н. Ферклоу, Р. Водак, ін.).

Серед українських науковців варто відзначити О. Зернецьку, Є. Какоріна, А. Клепікова, Н. Костенко, А. Костирева, Л. Кочубей, С. Онуфріва, Н. Потураєва, Г. Почепцова, К. Серажима, М. Свіріна, О. Третьяка, Д. Яковлева, ін.

Щодо сутності політичного дискурсу, то існує досить багато визначень, які можна згрупувати наступним чином. По-перше, політичний дискурс це «...наділений політичним значенням фрагмент усної або писемної мови; фрагмент мови, що віддзеркалює політичну, соціальну, епістемологічну та риторичну практику групи; або спроможність мови віддзеркалювати й обмежувати цю практику в групі, а також впливати на неї» [1, с. 126]. По-друге, «дискурс – це складний соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного середовища, який детермінується... його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (конституючими чи фоновими) чинниками» [2, с. 7].

Враховуючи розвиток електронних мас-медіа (телебачення, радіомовлення та, передусім, мережа Інтернет), політичний дискурс знаходить своє вираження переважно саме у мас-медіа та у комунікативних технологіях.

Дійсно, політичний дискурс, виражений у мас-медіа та політичних комунікаціях, «У сучасному світі ризики для демократії пов'язуються із розвитком простору політичних комунікацій: залучення широких суспільних верств до процесу вироблення політики ускладнює прийняття раціонального політичного рішення. Одна із актуальних загроз демократії – медіатизація політики – змінює систему представництва громадських інтересів, трансформує соціальну, політичну та економічну реальність [4, с. 30].

Представники критичного дискурс-аналізу наголошують, що політичний дискурс виступає в якості найбільш ефективного владного ресурсу, за допомогою якого влада конструює й деконструює актуальну картину світу, певною мірою штучно визначає порядок денний суспільства, а отже – формує політичні та ідеологічні ідентичності. Критичний дискурс-аналіз спрямований на виявлення та викриття впливу політичного дискурсу на політичну та соціальну ієрархію, соціальну структуру через творення нових смислів, використання символів, образів та значень. Представники критичного дискурс-аналізу наголошують на тому, що влада використовує дискурс з метою маніпуляцій, їх дослідження спрямовані на викриття справжніх соціальних та політичних проблем, які потребують уваги суспільства. Р. Водак пише, що мета критичного дискурс-аналізу полягає не тільки в тому, щоб «зробити внесок в окрему дисципліну, парадигму, школу або теорію дискурсу, а у тому, щоб звернутися до нагальних соціальних проблем, які в результаті аналізу будуть краще зрозумілі і, можливо, почнуть вирішуватися» [3].

Тобто, критичний дискурс-аналіз ставить метою не лише пояснення політичного дискурсу, а і його зміну. Цей пафос – спадок «критичної лінгвістики», дослідницького напрямку, який з'явився у Великій Британії наприкінці 70-х років XX століття. Продовжуючи традиції критичної лінгвістики, Т. Ван Дейк запропонував специфічний метод дослідження політичного дискурсу. Він сфокусував увагу на політичних проблемах, наголошував на міждисциплінарності у дослідженнях дискурсу, емпіричній адекватності досліджень. А головне – замість простого опису структуру політичного дискурсу, критичний дискурс-аналіз має пояснити її як параметр (особливість) політичної взаємодії та соціальної структури. Вимоги не лише до дослідження політичного дискурсу, а й участю у його змінах обумовлені розумінням дискурсу, як однієї із форм соціальної дії, а не лише як мовної сфери.

Література

1. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. Пер. О. Шевченко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
2. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду

українського масовоінформаційного дискурсу): автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра філол. наук: 10.01.08 / К.С. Серажим; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2003. – 32 с.

3. Чижевская Е.Е. Преломление европейской и американской традиции в практике критического дискурс-анализа [Електронний ресурс] / Е.Е. Чижевская // RESPECTUS PHILOLOGICUS. – 2003. – № 4(9). – Режим доступу: <http://filologija.vukhf.lt/4-9/doc/Cizevskaja.doc>

4. Яковлев Д.В. Рациональний вибір політичних акторів як фундаментальна умова переходу до демократії / Д.В. Яковлев // Актуальні проблеми політики. – 2012. – вип. 47. – с. 28 – 35.

Воробйов В.А.

*бакалавр політології, студент магістратури
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ У ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Політичний процес інтерпретують як відносини між інститутами влади, їх вплив на суспільство та політичну діяльність спільнот, груп та індивідів. Політичний процес включає технології боротьби за владу та технології її реалізації, які використовуються індивідуальними та колективними акторами (партії, фракції, інституції) та події та явища, що не контролюються політиками (не спричиняються ними), але мають політичний зміст та значення.

Роль комунікації у політичному процесі визначається у залежності від того, як ми розуміємо сутність та рушійні сили політичного процесу. Відповідно до класичної філософської та політичної традиції, в основі політичного процесу знаходиться сила та прагнення до панування. Така позиція представлена у творах Н. Макіавеллі, Т. Гоббса, К. Маркса, М. Вебера, М. Фуко, ін. Тут комунікація, хоча й не виключається повністю з політичного процесу (достатньо згадати раціонально-легальний тип панування у М. Вебера, який потребує спілкування політиків та згоди суспільства) але пріоритетною все ж залишається увага до співвідношення